

Teolojik Siyasetin Güncelliği: Fundamental Totalitarizm

Postmodern insan Tanrı'nın öldüğünü bildiğini düşünmektedir, bilmediği şey ise bilinç dışı olarak Tanrı'ya inanmaya devam ettiğidir.¹ Yaşadığımız çağın simgesi; inancı hakkında içten içe şüpheler taşıyan ve onu ihlal etmeye dönük fanteziler kuran bildik mümin değildir. Bugün, kendini mutluluk arayışına adanmış ve hoşgörülü bir hedonist olarak sunan lakin bilinç dışı yasakların alanı haline gelen bir özne vardır.

Bastırılanlar yasak arzu ve hazlar değil, bizzat yasakların kendisidir. "*Tanrı yoksa her şey mübahtır*"² deyimini, kendimizi inanmayan olarak hissettikçe, *jouissance*'imizi ketleyen yasakların bilinçaltımıza daha fazla hükmedeceği anlamına gelir. Bu aynı zamanda dinsel fundamentalizmin içine düştüğü açmazın özlü tanımıdır; bir fundamentalist için Tanrı vardır ve kendisi onun uzantısı, uygulayıcısıdır. Her istediğini yapabilecektir, ilahi iradeyi temsil ettiğinden ötürü, eylemleri önceden bağışlanmıştır. Bahsi geçen atıf *Karamazov Kardeşler'e* dayandırılrsa da Dostoyevski hiçbir zaman böyle bir şey söylememiştir. İnananlara göre; insan eylemlerine sınırlar koyan aşkın otorite yadsınırsa Gulaglardan postmodern sapkınlıklara kadar insanlık durumu korkunç sonuçlarla neticelenir. Kişinin salt bir araç olarak gördüğü ötekenden faydalanması, onu aşağılaması, köleleştirilmesi veya öldürmesinin önünde hiçbir engel kalmayacaktır. Oysa Lacan, psikanalitik uygulamanın bize Dostoyevski'nin hükmünü tersine çevirdiğini gösterir: Asıl "Tanrı yoksa her şey yasaktır."³ Ahlaki sağduyumuz kolay hazmedemese de çağdaş liberal evreni incelersek tanımlamanın isabet ölçüsü ortaya çıkacaktır. Hayatlarını zevk tüketimine adanmış hedonist kapitalistler, arayışları için alan belirleme güvencesi veren dışsal bir otorite bulunmadığından kendilerine dayattıkları "siyaseten Doğrucu" kurallar ağı içinde, geleneksel ahlaktan daha acımasız bir süperego kontrolünde sıkışır.⁴⁵

Birincil argümana bağlı kalan ikincil mesele de bugün kendilerini takdir-i ilahinin araçları olarak onunla doğrudan ilişkilendirenlere her şeyin mübah olduğudur. Kierkegaard'ın "etik olanın dinsel

¹ Bkz., Slavoj Zizek-Boris Gunjevič, *Acı Çeken Tanrı; Kıyameti Tersyüz Etmek*, Giriş: Etik Olanın Teolojik/Siyasi Olarak Askıya Alınması İçin, çev: Arda Çiltepe, Sel Yayınları, 2. Baskı, Kasım 2013, İstanbul, s.26.

² Tanrı yoksa her şey mübahtır" sözü Karamazov Kardeşlere dayandırılrsa da gerçekte Dostoyevski hiçbir zaman böyle birşey söylememiştir. Dostoyevski'nin bu sözü söylediğine dair ilk atıf Sartre tarafından Varlık ve Hiçlik adlı eserinde yapılır.

³"Ateizmin doğru formülü Tanrı öldü değildir. Freud, babanın işlevinin kökenini onun öldürülmesine dayandırırken bile onu korur. Ateizmin doğru formülü Tanrı bilinçsizdir." Bkz., Jacques Lacan, *The Four Fundamental Concepts of Psycho-Analysis*, Londra: Penguin Books, 1979, s. 59., "Bildiğimiz gibi İvan (baba Karamazov'u) kültürlü bir insan tefekkürüyle kat ettiği gözüpük yollara sokar ve özel olarak der ki; Tanrı yoksa, der baba, her şey mübahtır. Apaçık naif bir düşünce bu. Biz analistler biliriz ki, Tanrı yoksa artık hiçbir şey mübah değildir. Sınır hastaları bunu bize her gün kanıtıyor." Bkz., Jacques Lacan, *The Seminar of Jacques Lacan, Book II: The Ego in Freud's Theory and the Technique of Psychoanalysis*, New York: Norton, 1988, s. 128.

⁴ Slavoj Zizek-Boris Gunjevič, *Acı Çeken Tanrı; Kıyameti Tersyüz Etmek*, Kutsala Karşı Hristiyanlık, çev: Arda Çiltepe, Sel Yayınları, 2. Baskı, Kasım 2013, İstanbul, s.38.

⁵ "Hakikaten de hiçbir şey bir liberal hedonisten daha baskıcı ve denetimci olamaz." Bkz., A.g.e, s. 38.

olarak askıya alınması” dediği şeyin sapkın bir uyarlaması, fundamental şiddetin özünde görülür. Tanrı’dan gelen bir görevle binlerce masum insan öldürülebilir. Dinsel-etnik olarak meşrulaştırılan şiddetin yükselişine tanık olmamızın nedeni, kendini “post-ideolojik” olarak tanımlayan düşünsel bir evrende yaşıyor olmamızdır. İnsanların, ötekinin acısı için hissettiği varoluşsal duyarlılığı uyandırmak, örselemek gerekir. Bunun için yaptıklarımızın tüm sorumluluğunu atfedeceğimiz kutsal bir sebep aranır. Din ideologları dinin, kötü insanlara iyi şeyler yaptırabildiğini savunurlar. Zizek ise dinin olmadığı bir evrende iyiler iyi şeyler, kötüler kötü şeyler yapmayı sürdürürken yalnızca dinin iyi insanlara kötü şeyler yaptırabildiğini söyleyen Steven Weinberg'e katılır.⁶

Stalinist komünizmde de aynı mitik meşrulaştırma iş başındadır. İsimsiz milyonların katledilmesi ya da tasfiyesi, Stanilistlerin ikame Tanrı’sı tarafından aklanır. Komünistler kendilerini özgürlüklerinden vazgeçmiş bireyler olarak değil, tarihsel ilerlemenin yegâne aracı, insanlığı yüksek aşamasına taşıyan birer güç olarak algırlar. Kendi mutlaklarına ve aralarındaki imtiyazlı ilişkiye başvurarak, istedikleri her şeyi yapmış olmalarının önünü açan söz konusu yetkilenme, aracılıktır. Onları ideolojik olarak muhafaza eden kalkanda çatlaklar belirlediği anda, çoğu komünistin yaptıklarının yükünü taşıyamaz hale gelmesinin sebebi, tarihin yüksek aklının koruyuculuğu olmaksızın, edimleriyle yüzleşmek zorunda kalmalarıdır. 1956'da Kruşçev'in Stalin'in suçlarını açıkladığı konuşmasından sonra, partinin önde gelen kurmaylarının intihar etmesinin sebebi budur: Yeni bir şey öğrenmemişler, tarihsel mutlağın mitik halesinden mahrum kalmışlardır.

Stalinizm bu mantığa sapkın bir ilave daha yapar; acımasız iktidar ve şiddet işleyişini meşrulaştırmak uğruna kendi rollerini mutlağın bir aracına dönüştürmekle kalmazlar aynı zamanda karşıtlarını şeytanlaştırmak, yozlaşmanın ve çöküşün vücut bulmuş hali olarak resmetmek zorundadırlar. Bu faşizmin üst versiyonu diyebileceğimiz Nazizm için de böyledir. Naziler, ahlaki bozukluğun her fenomenini yozlaşmış Yahudiliğin simgesi haline getirirler. Kültürel modernizm, finansal spekülasyon, antimilitarizm, cinsel özgürlük benzeri tüm söylemlerin içinde bir kökteşlik olduğu ileri sürülür. Tamamı aynı Yahudi özünden, toplumu alttan alta kontrol eden aynı yarı görünür fail yüzünden algılanmıştır. Söz konusu negatifleştirme işlemi gayet temel bir stratejik işleve sahiptir: Naziler, Yahudi figürü nedeniyle kalıcı hale gelmiş olağanüstü koşullarda her şey mubah olduğundan, istediklerini yapmanın meşruiyetini elde etmişlerdir.

⁶ *Steven Weinberg*, göçmen bir Yahudi aileye mensup ateist bilim adamı. Kuramsal parçacıklar fiziğinde uzmanlaşmıştır, sonraları yer çekimi üzerinde incelemelerde bulundu. 1967'de elektromanyetik etkileşimle zayıf etkileşimi birleştirmeyi sağlayan bir kuram önerdi, Amerikalı Glashow ve Pakistanlı Muhammed Abd'üs-Selâm ile 1979 Nobel Fizik Ödülü'nü paylaştı.

“Etik olanın dinsel olarak askıya alınışı” ilk olarak Augustine tarafından önerilmiştir: “Tanrı’yı sevin ve ona nasıl isterseniz öyle davranın.” Sevmenin meşruiyeti burada, “sevin ve ne istiyorsanız yapın”a dönüşür. Asıl tuzak; Tanrıyı seversen onun istediğini isteyecek olmandır. Tanrı’ya olan aşkın, istediğin her şeyi yaparken yüksek etik ölçütlere uyacağını garantiler. Tam da bu noktada, Tanrı’ya duyduğun aşk ve inanç dışında herhangi bir etik ölçütün olmadığıda, ona olan aşkını en korkunç eylemleri meşrulaştırmada kullanman tehlikesi daima pusuda bekler.⁷

Günümüzde dinsel fundamentalizm ile postmodern evren arasında saklanan suç ortaklığının işareti olan köktencilik, sözünü ettiğimiz atonal dünyaya aittir. Köktenci bireyin inanmayı doğrudan bilmesi bundandır. Hem liberal kuşkucu kinizm hem de köktencilik altta yatan çok temel bir özelliği, inanma yetisinin yitimini paylaşırlar. Her iki taraf için de dinsel beyanlar, doğrudan bilginin sözde ampirik beyanlarıdır. Bazı köktenci tarikatların adlarında geçen bilim terimi, inancın pozitif bilgiye indirgenmesine işaret etmektedir. Sürekli bilime atıf yaparak mitin bilimle meşrulaştırılmasının paradoksal sonucunda; bilginin temsilcileri köktenciyken inancın temsilcileri hümanistlerdir. Köktencilüğün hakiki tehlikesi, seküler bilgiye tehdit oluşturduğu noktasında değil, otantik inancın kendisi için tehdit olduğu gerçeğinde yatar.

Yonca Gökalp, "Teolojik Siyasetin Güncelliği: Fundamental Totalitarizm"

<https://www.fikirtepedi.com/felsefe/teolojik-siyasetin-guncelligi-fundamental-totalitarizm/>

(Yayın Tarihi: 13 Ağustos 2024).

⁷Bkz., Slavoj Žižek-Boris Gunjevič, *Acı Çeken Tanrı; Kıyameti Tersyüz Etmek*, Kutsal Karşı Hristiyanlık, çev: Arda Çiltepe, Sel Yayınları, 2. Baskı, Kasım 2013, İstanbul, s. 41.